

*Prof. dr hab. Marek Więckowski
IGiPZ PAN, ul. Twarda 51/55
00-818 Warszawa*

OCENA DOROBKU NAUKOWEGO

doktora Michała Apollo

W RAMACH POSTĘPOWANIA HABILITACYJNEGO W DZIEDZINIE: NAUK SPOŁECZNYCH, W DYSCYPLINIE GEOGRAFIA SPOŁECZNO- EKONOMICZNA I GOSPODARKA PRZESTRZENNA

Recenzja została sporządzona na podstawie obowiązujących przepisów prawa – art. 221 ust. 4 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.)

1. Podstawy formalne wykonania recenzji

Kryteria do oceny prowadzonego postępowania habilitacyjnego dr. Michała Apollo zostały określone w art. 219, ust. 1-3, ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm., dalej Ustawa). Podstawę formalną sporządzenia niniejszej recenzji stanowi Uchwała nr 5/2026 Rady Naukowej Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarka Przestrzennej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z dnia 3 lipca 2026 roku.

Dokumenty formalne kandydata zawierają: wniosek o przeprowadzenie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, dane wnioskodawcy, autoreferat, wykaz osiągnięć naukowych, publikacje oraz szereg załączników i innych dokumentów. Recenzent miał możliwość zapoznania się ze wszystkimi publikacjami kandydata.

Ponadto należy stwierdzić, że nie istnieją konflikty interesów, które mogłyby wpływać na obiektywną ocenę dorobku.

2. Ocena osiągnięć naukowych

2.1. Osiągnięcie naukowe stanowiące podstawę ubiegania się w danym postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego (art. 219 ust. 1 pkt. 2 Ustawy)

Tytuł osiągnięcia: **Postrzeganie turystyki przez mieszkańców gór na różnych wysokościach bezwzględnych**

Osiągnięcie naukowe składa się z cyklu powiązanych tematycznie trzech prac naukowych (dwóch artykułów oraz jednej monografii). Wszystkie publikacje znajdują się w publikacjach znajdujących się w wykazie wydawnictw monografii naukowych oraz w wykazie czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW; tj. zgodnie z załącznikiem do komunikatu MN z dnia 5. stycznia 2024 r.).

Przedstawiany temat badawczy ulokowany jest w dyscyplinie geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej. Przedstawiane osiągnięcie mieści się w problematyce badań nad turystyką w górach wysokich (wysokogórska) i dotyczy relacji gospodarz-gość (góral – turysta) oraz jak ta relacja zmienia się wraz ze wzrostem wysokości zamieszkania. Podmiotem badań są lokalne społeczności wybranych obszarów Himalajów znajdujące się pod nasilającym się wpływem turystyki górskiej. Analizie poddano kwestie percepcji turystyki przez górali oraz wynikających z niej wybranych postaw i działań.

Problem badawczy z kolei stanowi kwestia zależności percepcji mieszkańców względem turystów od wysokości bezwzględnej terenu. Został on ujęty przez Autora w pytaniu: czy występuje i jaki ma charakter sposób postrzegania turystów przez górali wraz ze wzrostem wysokości terenu?

Badania Habilitanta miały kilka celów, które nazwał On, głównym (naukowo-poznawczym), metodycznym i aplikacyjnym. Głównym (naukowo-poznawczy) celem było rozpoznanie zależności i ustalenie prawidłowości zmian w postrzeganiu i postawie górali (gospodarzy) wobec turystyki i turystów (gości) wraz z wysokością. Celem metodycznym było opracowanie kompleksowej metodologii oceny wpływu czynnika wysokości zamieszkania na postrzeganie i postawę gospodarzy wobec wzrastającej liczby przybyszów. Z kolei cel aplikacyjny został określony jako wypracowanie praktycznych zaleceń co do zarządzania obszarami góorskimi w celu optymalizacji wzajemnych oddziaływań gospodarz-gość na obszarach, gdzie ośrodki recepcji turystycznej ulokowane są na różnych wysokościach

Ogólnie należy stwierdzić, że opracowanie Habilitanta jest ważne z naukowego punktu widzenia, bardzo aktualne a wykonaną pracę należy ocenić bardzo wysoko. Habilitant wywiązał się z zaplanowanych celów, zrealizował je dobrze i zastosował różnorodne metody. Bardzo pozytywnie oceniam graficzne przedstawienie wielu zagadnień: koncepcyjnych, metodycznych a także modeli i podsumowania wyników. Jedną z takich rycin, jest rycina numer 7 (zamieszczona w Autoreferacie). Jest ona zatytułowana: „zestawienie (ilościowe i jakościowe) kierunków zmian w relacji między wysokością siedliska mieszkańców a kwestiami Q1-Q6 oraz w odniesieniu do odległości od głównego szlaku: A (0-10 m), B (10-50 m), C (ponad 50 m).” Autor bardzo ciekawie wpisuje wykonane badania i uzyskane wnioski w połączeniu z interpretacją, wnioskami i możliwymi skutkami. Niezwykle twórcze jest uwzględnienie wszystkich – sześciu – pytań badawczych.

Podoba mi się również Rycina 8.: „wpływ wysokości zamieszkania nad poziomem morza i strefy (oddalenia od szlaku) na wzmacnianie i łagodzenie antagonistycznych uczuć gospodarzy wobec gości” – którą można traktować jako podsumowanie badań i dowód na to co Habilitant wniósł do dyscypliny. Według samego Habilitanta kluczowym osiągnięciem jest bowiem stwierdzenie, że „odczucia gospodarzy względem gości mogą się zmieniać i przechodzić od euforii do antagonizmu, a wysokość zamieszkania może ten proces spowolnić lub przyspieszyć, choć tempo i kierunek (spowolnienie/przyspieszenie) tych zmian zależy od odległości od głównego szlaku (strefy).”

Kolejne ryciny 9 i 10 „obrazują jakościowy model relacji między gospodarzami a gośćmi i pozwalają lepiej zrozumieć stosunek społeczności górskich do turystów. Stosunek ten nie jest jednakowy dla wszystkich osad, ale różni się w zależności od wysokości położenia osady oraz strefy zamieszkania w odniesieniu do szlaku turystycznego. Wiedza o tym pozwala na bardziej właściwe dostosowanie planów rozwoju turystyki na zróżnicowanym wysokościowo obszarze górskim.” Wspomniane ryciny przedstawiają ponadto zmodyfikowany model irytacji Doxey’a (1975) dotyczący ewolucji postaw mieszkańców wobec turystyki, uzupełniony o czynnik wysokości osady nad poziomem morza oraz strefy (odległość od głównego szlaku). Kolejna rycina (10) przedstawia zmodyfikowany model irytacji Doxey’a (1975) dotyczący ewolucji postaw mieszkańców wobec turystyki, uzupełniony o czynnik wysokości (zamieszkania) nad poziomem morza oraz strefy (odległość od głównego szlaku). Zgodnie z teorią Doxeya, wraz z upływem czasu i rozwojem destynacji turystycznej odczucia gospodarzy względem gości mogą przechodzić od euforii do antagonizmu. Wysokość zamieszkania i odległość od głównego szlaku mogą ten proces spowolnić lub przyspieszyć.

W efekcie jako efekt zbiorczy otrzymujemy model (przedstawiony na rycinie 12), który przedstawia rozwinięcie jednego z najpopularniejszych modeli opisujących relacje gospodarz-gość: Model Irridex Doxey’a (wskaźnik irytacji), opracowany w 1975 roku. Efekt jest przedstawiony na trzech rycinach, uwzględniających jego pierwotną wersję opisującą zmieniające się nastawienie mieszkańców do turystów w miarę rozwoju danej destynacji (upływ czasu), następnie wersję z zastosowaniem modyfikacji w postaci (dodania do czynnika czasu/rozwoju) czynnika wysokości, który zmienia natężenie odczuć negatywnych wraz z wysokością – spowalnia je, oraz zmianę wskaźnika irytacji w miarę upływu czasu (rozwoju destynacji turystycznej) z uwzględnieniem wysokości (strefa wertykalna) i odległości miejsca zamieszkania (strefowość pozioma) gospodarza od głównego traktu turystycznego.

W moim odczuciu należy krótko odnieść się również do każdej z prac:

Artykuł 1 wydaje się być inicjalną pracą, rozpoczynającą cykl. Jest to praca współautorska. Mimo klarownie określonego wkładu poszczególnych współautorów, nasuwają się wątpliwości, co konkretnie zostało wniesione przez Habilitanta. Wątpliwości te bazują na przypisaniu do kilku autorów (w różnej roli i konfiguracji) tych samych zadań. Jak sami Autorzy piszą w zakończeniu, przedstawione badania są raczej pilotażowe: „It is understood that this pilot esearch project is basic and has several limitations, such as a sample of only three locations.” Artykuł jest również relatywnie krótki (to nie jest jego wada) i dość ogólnikowy. A ograniczeniem nie jest niewątpliwie kwestia tylko trzech obszarów studium przypadku. W rzeczywistości – bazując na celu opracowania – to jest jedno studium przypadku – trzy miejscowości na różnych wysokościach i wg mnie za mało zróżnicowane (od ok. 2000 do 2800m n.p.m.). Z powyższych przesłanek nasuwa się wniosek, że artykuł ten chyba został niepotrzebnie dołączony do cyklu.

Artykuł 2 jest najbardziej odległy od głównego nurtu osiągnięcia – cyklu. Sam Autor w Autoreferacie wskazuje ten artykuł (jako PN3) jedynie w jednym miejscu wskazującym jego ulokowanie w wiązce habilitacyjnej i to najmniej istotnym – jako mający wkład w aspekty aplikacyjne. Artykuł ten nie jest wymieniany ani w opisie przedmiotu i podmiotu badań, ani w

metodach, ani też w celach cyklu (za wyjątkiem wspomnianego celu aplikacyjnego). Brak powiązania z cyklem habilitacyjnym potwierdza również brak włączenia tego artykułu do pytań badawczych. Habilitant wskazał aż sześć takich pytań i do żadnego z nich nie przypisał wspomnianego artykułu.

W moim przekonaniu w artykule zastosowano niewłaściwe metody. Określenie poszczególnych stadium (faz) należało wykonać w zupełnie inny sposób. Opieranie się – na pozyskaniu wiedzy – jedynie na podstawie wykonanych wywiadów jest obciążone ogromnym ryzykiem niepodawania pełnych, prawdziwych informacji (zgodnych ze stanem rzeczywistym) jak też przekłamaniem (znany w literaturze problem, że jak respondent nie wie, to wymyśla treść odpowiedzi).

Postawiony cel powinien być rozwiązany również z podaniem konkretnych rozwiązań, dat wprowadzania poszczególnych rodzajów transportu itp. Przedstawiony model – niestety – sprawia wrażenie, że został wymyślony ad hoc i do tego dostosowywane zostały „badania”. Powinno być odwrotnie.

Mam niestety wątpliwości czy artykuł ten jest artykułem na temat przedstawionego osiągnięcia. W mojej opinii artykuł ten chyba niepotrzebnie został dołączony do cyklu.

Monografia jest w zasadzie właściwym dziełem habilitacyjnym. W moim przekonaniu udowadnia i uzasadnia decyzję o pozytywnym rozpatrzeniu całego osiągnięcia habilitacyjnego. Jednocześnie – w powiązaniu z wątpliwościami wynikającymi z przedstawionych dwóch artykułów – monografia przekonuje mnie do stwierdzenia, że powinna być przedstawiona do oceny jako oddzielne, samodzielne i jedyne dzieło. Artykuły nie powinny być dołączone do cyklu. Tam, gdzie jest to potrzebne – monografia – zawiera wcześniej opublikowane treści, stanowiąc ich pewnego rodzaju powtórzenie. Moja opinia na temat monografii jest bardzo pozytywna. Monografia jest spójna, oryginalna, ma logiczną strukturę i zawiera pełnię wiedzy na przedstawiany temat. Wnosi znaczące treści do wiedzy, zarówno w aspektach koncepcyjnych, metodycznych, empirycznych jak też aplikacyjnych. Nie bez znaczenia jest kwestia opublikowania pracy w renomowanym wydawnictwie Routledge oraz nazwiska recenzenta oraz osoby, która zgodziła się stworzyć wprowadzenie. Monografia jest absolutnie wyśmienitym dziełem i z całą mocą stwierdzam, że jest wyjątkowym osiągnięciem, wnoszącym nowe i oryginalne treści do wiedzy naukowej.

2.2. Pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze

Poza przedstawionym w autoreferacie cyklem publikacji, pozostały dorobek dra Michała Apollo jest ulokowany w interdyscyplinarnych badaniach związanych z turystyką. W dorobku tym można wyróżnić kilka oddzielnych aspektów, do których należy zaliczyć aspekty:

- degradacji środowiska przyrodniczego w obszarach gór wysokich;
- zarządzania obszarami w regionach górskich oraz wyzwania instytucjonalne i środowiskowe (w szczególności obszarami chronionymi);
- turystyki pielgrzymkowej na obszarach górskich;
- zjawiska peak-baggingu oraz postulatów korekcyjnych wysokości szczytów

górkich;

- strategii przeciwdziałania ubóstwu oraz nierównościom społecznym (z uwzględnieniem turystyki);
- relacji polsko-ukraińskich w czasie inwazji rosyjskiej;
- badań zintegrowanych z perspektywą studiów nad płcią (gender studies).

W dorobku należy niewątpliwie docenić fakt, że prace są autorskie a w pracach wieloautorskich Habilitant jest pierwszym Autorem. Ponadto prace są publikowane w renomowanych, uznanych czasopismach naukowych. W swoich pracach Habilitant podejmuje przede wszystkim tematy zróżnicowanych zmian zachodzących w środowisku górkim pod wpływem różnych form oddziaływania antropogenicznego, szczególnie różnych form turystyki. Warto podkreślić, że podchodzi do problemu wieloaspektowo i całościowo. Interesują Go zmiany zarówno elementów środowiska przyrodniczego gór, jak i zróżnicowane procesy transformacyjne zachodzące w społecznościach ludzkich zamieszkujących obszary górskie. Rozpatruje On te zmiany w ujęciach przestrzennym, czasowym, dynamicznym oraz ewolucyjnym, oceniając stopień oraz charakter zachodzących zmian. Należy się całkowicie zgodzić ze stwierdzeniem samego Habilitanta, że „badania mają na celu wykrycie prawidłowości, zdiagnozowanie wyzwań i zaproponowanie zrównoważonych rozwiązań dotyczących zarządzania turystyką w popularnych wysokogórkich destynacjach.”

3. Ocena aktywności naukowej realizowanej w więcej niż jednej uczelni lub instytucji naukowej

Przed wszystkim należy stwierdzić, że habilitant pracował/lub pracuje w dwóch jednostkach naukowych w Polsce i już ten fakt wypełnia kryteria habilitacyjne dotyczące realizowania działalności naukowej w więcej niż jednej uczelni lub instytucji naukowej. W okresie 1.10.2015 – 28.02.2022 dr Michał Apollo pracował na Wydziale Geograficzno-Biologicznym, Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Od 1.03.2022 do chwili obecnej pracuje na Wydziale Nauk Przyrodniczych, Uniwersytetu Śląskiego.

Działalność pana doktora Michała Apollo we współpracy z jednostkami naukowymi jest imponująca. Obejmuje ona nie tylko współpracę z ośrodkami i jednostkami naukowymi, ale także różnego rodzaju instytucjami pożytku publicznego. Na szczególną uwagę zasługuje bardzo szeroka współpraca z jednostkami zagranicznymi.

Od 2022 roku Habilitant pełni funkcję członka zarządu w międzynarodowej organizacji Academics Stand Against Poverty działającej w kilkudziesięciu krajach przeciwko szeroko rozumianej biedzie. Od 2021 roku jest członkiem interdyscyplinarnego zespołu naukowców

działających w ramach Global Justice Program na Uniwersytecie Yale (USA). Współpracuje On również z innymi jednostkami badawczymi, m.in. w Stanach Zjednoczonych Ameryki (Uniwersytet Yale), Nepalu (Tribhuvan University, Kathmandu), Japonii (Center for Tourism Research Wakayama University, Wakayama City), Malezji (Borneo Tourism Research Centre (BTRC), Universiti Sabah Malaysia), Kambodży (Faculty of Business and Economics, Pannasastra University of Cambodia, Phnom Penh) i w Chinach (Hainan University - Arizona

State University Joint International Tourism College, Haikou). Uczestniczył On w 12 (9 po uzyskaniu stopnia doktora) stażach i wyjazdach studyjnych. 7 miało formę stacjonarną, 3 hybrydową i 2 online (staże online odbywały się w trakcie pandemii COVID-19).

Uczestnictwo z referatem w 42 konferencjach naukowych (27 po doktoracie). W przypadku dwóch konferencji jako główny prelegent (Keynote speaker), a w przypadku czterech jako zaproszony mówca (Invited speaker). W ramach konkursów (zewnętrznych i wewnętrznych) uczestniczył w 12 projektach (w tym NCN; V4; NCBR). Był kierownikiem (lub współkierownikiem) w 6 projektach, natomiast w pozostałych był wykonawcą. Na szczególną uwagę zasługuje również liczba recenzji dla czasopism naukowych:

- czasopisma indeksowane w SCOPUS, dane z ORCID: 171;
- czasopisma indeksowane w Web of Science: 157;
- w sumie wykonane ponad 200 recenzji

Parametry naukometryczne, dotyczące dorobku naukowego dr Michała Apollo są wyśmienite na tym etapie kariery. Analizując bazy naukometryczne widać wyraźnie, że liczba cytowań a co za tym idzie istotność prac z każdym rokiem sukcesywnie wzrastają:

Liczba cytowań publikacji (na dzień 14.09.2026 r.):

wg bazy Scopus: **843** (H-Index - 19)

wg bazy Google Scholar: **1737** (H-Index – 24)

wg bazy Web of Science: **494** (H-Index – 13)

Index Hirscha oraz ogólne wartości cytowań są na bardzo wysokim poziomie i ponadprzeciętnymi parametrami na tym etapie kariery i należy je ogólnie ocenić niezwykle pozytywnie !

4. Działalność dydaktyczna

Z racji pracy na uczelniach Habilitant prowadził szereg zajęć dydaktycznych. Należą do nich przede wszystkim zajęcia prowadzone jako wykładowca Instytutu Geografii, Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie oraz jako wykładowca Instytutu Nauk o Ziemi, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Zgodnie z przedstawionymi informacjami zajęcia są dobrze przyjmowane przez studentów a dodatkowo Habilitant otrzymał Nagrodę dyrektora Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie za pracę dydaktyczną.

Na uwagę zasługuje również szereg prowadzonych zajęć, wykładów na uczelniach zagranicznych podczas pobytów studyjnych a także cała skala wydarzeń popularyzujących, których silnym trzonem są wykłady na uczelniach, spotkaniach w polskich instytucjach zagranicznych itp.

5. Wnioski końcowe

Całość osiągnięć rozpatrywanych z punktu widzenia ewentualnego przyznania stopnia doktora habilitowanego należy ocenić bardzo wysoko. W konkluzji stwierdzam, że całokształt dorobku naukowego dra Michała Apollo oraz Jego osiągnięcie habilitacyjne uzasadniają pozytywny wniosek o dopuszczenie do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego zgodnie z obowiązującymi przepisami. Stwierdzam, że dr Michał Apollo spełnia wymogi określone w art. 219, ust. 1-3, ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571 z późn. zm.). Habilitant posiada tytuł doktora Nauk o Ziemi w zakresie geografii społeczno-ekonomicznej, jest Autorem trzech publikacji (w ramach wspólnego tytułu: **Postrzeganie turystyki przez mieszkańców gór na różnych wysokościach bezwzględnych**), będących głównym elementem osiągnięcia naukowego poddanego ocenie (będącego oryginalnym opracowaniem rozwiązującym postawiony problem badawczy) oraz wykazał się aktywnością dydaktyczną i organizacyjną.

Warszawa 15 września 2026 r.

Signature Not Verified

2

Dokument podpisany przez Marek Więckowski
Data: 2026.09.17 21:20:47 CEST